

Handläggare
Johan Kellokumpu
Telefon: 08-50831921

Till
Kulturnämnden
2024-03-26

Stöd till studieförbundet Ibn Rushd 2024-2026

Beslut efter återremiss

Förvaltningens förslag till beslut

Kulturnämnden beviljar stöd till Ibn Rushd distrikt Gotland-Stockholm-Uppsala för tre år 2024-2026 med 1,3 mnkr per år.

Sammanfattning

Kulturnämnden beslutade 12 december 2023 att återremittera ärendet om stöd till studieförbundet Ibn Rushd (KUL 2023/1323) med anledning av att Folkbildningsrådet informerat om brister i kontrollen av Ibn Rushds verksamhet i Ovanåker, Bollnäs, Gävle och Helsingborg. Folkbildningsrådet bad Ibn Rushds riksorganisation om en åtgärdsplan och som lämnades in 10 januari. Åtgärdsplanen återremitterades till Ibn Rushd med uppmaningen att komma in med en ny, mer konkret version den 10 februari. Den 13 februari beslutade Folkbildningsrådet att de avslutar ärendet efter att Ibn Rushd redovisat en trovärdig handlingsplan.

Kulturförvaltningen har följt processen samt haft dialog med Folkbildningsrådet och Ibn Rushds verksamhetsledare i distrikt Gotland-Stockholm-Uppsala. Efter en sammanvägd bedömning av kända fakta och informationer ser inte förvaltningen att det förslag till beslut (KUL 2023/1323) som presenterades kulturnämnden tidigare behöver förändras. Kulturförvaltningen kommer under 2024 att följa upp Ibn Rushds verksamhet i Stockholm och återkommer till nämnden i samband med 2025 års stödfördelning.

Bakgrund

Folkbildningsrådet beslutade i ett granskningsärende att Ibn Rushd brustit i efterlevnaden av grundläggande villkor för statsbidrag till studieförbund (Diariennr 22/00331). Detta gäller verksamhet i Helsingborg, Gävle, Bollnäs och Ovanåker kommun.

Folkbildningsrådet skriver att Ibn Rushd har brustit i ”Efterlevnaden av det grundläggande villkor som anger att studieförbundet ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar och inte får bedriva eller främja antidemokratisk verksamhet.” Folkbildningsrådet

menar också att Ibn Rushd brustit i kommunikationen i samband med detta uppföljningsarbete.

Ibn Rushd ska återbetala statsbidrag för den aktuella verksamheten, 146 900 kronor och uppmanades att senast den 10 januari 2024 redovisa en åtgärdsplan. De ”måste vidta konkreta åtgärder, bland annat säkerställa högt ansvarstagande och problematiserande kontext samt rutiner kring val av material, så att konstaterade brister inte upprepas.” Den åtgärdsplan som lämnades in den 10 januari var inte tillräckligt konkret och en ny åtgärdsplan ska lämnas in den 10 februari. Den 13 februari beslutade Folkbildningsrådet att de avslutar ärendet efter att Ibn Rushd redovisat en trovärdig handlingsplan.

I ett cirkulär skickat den 15 december 2023 från Folkbildningsrådet till landets kommuner och regioner (Diariernr 23/00766) skriver de att de genomför årliga uppföljningar av alla studieförbund, och i dessa finns inga särskilda anmärkningar mot Ibn Rushd, förutom den nu aktuella granskningen som rör en begränsad del av verksamheten. ”Folkbildningsrådet har därför inte haft anledning att pröva hela statsbidraget för Ibn Rushd.”

Tidigare brister i folkbildningen

I över 100 år har studieförbunden verkat i Sverige. De har varit en naturlig del av landets civilsamhälle och har haft en viktig roll i att tillgängliggöra bildning och kultur för de som inte annars haft den möjligheten. Under lång tid har statens, regionernas och kommunernas bidragssystem för stöd till studieförbunden baserats på inrapporterad, redan genomförd verksamhet. Ett system som till stor del byggt på en tillit om att den inrapporterade verksamheten varit genomförd utifrån de kvalitetsaspekter som varit gällande. De senaste decennierna har det vid en stor mängd upprepade tillfällen uppdragats fusk och felaktigheter inom alla 10 studieförbund över flera delar av landet.

2011 konstaterade Riksrevisionen (RiR 2011:12) att det statliga stödet till studieförbunden behöver förändras så att användningen av statsbidraget för folkbildningen bättre kan styra mot de syften och prioriteringar som riksdagen har beslutat om. Riksrevisionen menade att systemet inte premierar kvalitet i tillräcklig grad och uppföljningen inte i tillräcklig grad inriktas på kvaliteten i verksamheten.

Regeringens folkbildningsutredning 2012 (SOU 2012:72) konstaterade samma slutsatser och poängterade att Folkbildningsrådet behöver ta ett större ansvar och i högre grad följa upp de kvalitativa aspekterna av stödet. Utredare Erik Amnå

föreslog även att uppföljningen och utvärderingen av folkbildningen skulle göras av en oberoende myndighet. 2022 konstaterade Riksrevisionen återigen (RiR 2022:20) stora brister i att statens stöd till studieförbunden. Man menade att det finns brister i alla led – från studieförbundens utbetalningar och kontroll, via Folkbildningsrådets styrning och uppföljning, till regeringens styrning. Dessutom konstaterade man att det finns tydliga indikationer på att statsbidraget går till annat än folkbildning.

Studieförbunden, Folkbildningsrådet och berörda regeringar har inte kunnat lösa dessa problem. Men de senaste åren har en förändring av statsbidraget inletts och från den 1 januari 2024 införde Folkbildningsrådet ett nytt system för fördelning av statsbidrag till studieförbunden. Ett system som är framåtsyftande och helt grundar sig på kvalitetsbedömningar av planerad verksamhet. I praktiken införs systemet från och med 2025, då fördelas statsbidrag i enlighet med det nya systemet.

Stödet till studieförbunden i Stockholm

Studieförbunden ska vara oberoende organisationer med en självständig roll att verka för bildning och kultur. Studieförbunden i Stockholm bidrar till att utjämna utbildningsklyftor, ge människor möjlighet att skapa kultur och ge människor möjlighet att vara aktiva i samhället. Detta gör Stockholm till en mer jämlik och spännande stad där människor trivs och vill bo. Studieförbunden har samtidigt ansvar för stora summor skattemedel. Med det följer ett stort ansvar att kontrollera såväl verksamheten som dess ekonomi. I Stockholm uppdagades 2020 ett omfattande fusk på Järvafältet som hade pågått under åren 2017-2019. Sex studieförbund kunde konstatera fusk eller icke godkänd verksamhet, framför allt var det inom Studieförbundets och Medborgarskolans verksamhet. Studieförbundet fick återbetala 788 000 kronor till kulturnämnden och Medborgarskolan 240 000 kronor. De sex studieförbunden fick även återbetala miljonbelopp till Folkbildningsrådet och Region Stockholm.

Händelserna på Järvafältet var inte en enskild händelse. Studieförbunden har haft flera stora bedrägeriskandaler genom åren. Medborgarskolan var redan 2008 inblandade i ett omfattande fusk på Järvafältet och ABF i norra Stockholm fick 2004 betala tillbaka 5 miljoner kronor i statsbidrag efter att ett omfattande bedrägeri upptäckts. Studieförbundens omfattande musikverksamhet har också utretts och debatterats.

Kulturförvaltningen har länge sett allvarligt på de brister som funnits i verksamheterna och har över 10 år haft en dialog med studieförbunden i Stockholm om detta. Stockholms stad fördelade

under många år verksamhetsstöd till studieförbunden utifrån samma principer som staten. Som Riksrevisionen konstaterat två gånger är detta en modell som inte fungerar väl. Den har skapat en osund ”timjakt” där studieförbunden ständigt tvingats öka antalet inrapporterade studietimmar för att behålla sina stödnivåer. Detta har långsamt urholkat kvaliteten på verksamheten och i många fall gett upphov till fusk och felrapportering.

Med detta som grund påbörjade kulturförvaltningen 2012 ett arbete med att förändra stödsystemet. Stadens riktlinjer och stöd till studieförbunden skulle till 50 % baseras på volymen genomförd och inrapporterad verksamhet och 50 % skulle baseras på kvalitativa parametrar på den inrapporterade verksamheten. Denna modell var svår att implementera och gav inga tydliga förändringar i studieförbundens verksamheter i förhållande till stödets syften. 2020 påbörjade förvaltningen en dialog med studieförbunden om att göra om stadens stöd till studieförbunden. Målet var att skapa ett stöd som ger förutsättningar för studieförbunden att arbeta i linje med stödets syften, med kvalitet och samtidigt skapa en stödmodell som förhindrar fusk och felrapporteringar.

Nya riktlinjer för stödet till studieförbunden beslutades i kulturnämnden 26 april 2022 (Dnr 6.1/1072/2022). I och med dessa justeringar är stödet till fullo baserat på studieförbundens beskrivningar av planerad verksamhet de kommande åren. Detta gör att förvaltningen i mycket högre grad kan följa upp och kontrollera verksamheten. Studieförbunden tillåts inte heller längre arbeta med kostnadsersättningar till privatpersoner och föreningar för stadens medel. Det är just kring kostnadsersättningar och utbetalningar mot kvittoredovisning som risken för fusk är störst.

Ärendet

Kulturnämnden beslutade 12 december 2023 att återremittera ärendet om stöd till studieförbundet Ibn Rushd (KUL 2023/1323) med anledning av att Folkbildningsrådet informerat om brister i kontrollen av Ibn Rushds verksamhet i Ovanåker, Bollnäs, Gävle och Helsingborg.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av enheten för kulturstöd inom kulturstrategiska staben.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Ibn Rushd distrikt Gotland-Stockholm-Uppsala

Ibn Rushd distrikt Gotland-Stockholm-Uppsala är en egen juridisk person med egen styrelse och personal som inte omfattas av ovan nämnda brister. Kulturförvaltningens samlade bedömning är att Ibn

Rushd distrikt Gotland-Stockholm-Uppsala är en organisation som bedriver folkbildning enligt bedömningskriterier och demokrativillkor. Deras interna kontroll är väl utvecklad och dokumenterad. Det sökta stödet från kulturnämnden kommer att användas för Ibn Rushd egna öppna verksamhet Kvinnornas bildningshus i Tensta Träff. Verksamhetens mål är att årligen nå mellan 300-400 kvinnor på Järva med studiecirkel, seminarier och även individuell coaching kring jobb och studier.

Förvaltningens samlade bedömning

Sedan ärendet presenterades och återremitterades i kulturnämnden 12 december 2023 har kulturförvaltningen följt processen mellan Folkbildningsrådet och Ibn Rushd. Förvaltningen har haft dialog med Folkbildningsrådet och Ibn Rushds verksamhetsledare i distrikt Gotland-Stockholm-Uppsala.

Förvaltningen har besökt Ibn Rushd lokaler i Tensta Träff och träffat personal och Ibn Rushds verksamhetsledare i distrikt Gotland-Stockholm-Uppsala. Förvaltningen har läst de studiematerial som används i Tensta och bedömer att de studiematerialen håller en hög kvalitet och inte strider med stadens demokrativillkor.

Efter en sammanvägd bedömning av kända fakta och informationer ser inte förvaltningen att det förslag till beslut (KUL 2023/1323) som presenterades kulturnämnden tidigare behöver förändras. Kulturförvaltningen har en pågående dialog med Ibn Rushd distrikt Gotland-Stockholm-Uppsala och kommer under 2024 att fördjupa denna med syfte att bygga tillit och skapa förståelse för stadens och Ibn Rushd gemensamma mål. Hösten 2024 gör kulturförvaltningen en ny prövning av alla studieförbunds verksamheter inför utbetalningen av stödet för 2025.

Maria Jansén
Förvaltningschef
Kulturförvaltningen

Patrik Liljegren
Avdelningschef
Kulturförvaltningen

Bilagor

1. Folkbildningsrådets beslut att avsluta ärende 2024-02-13, Dnr 22/00331

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Maria Jansén, Förvaltningschef	2024-03-15
Patrik Liljegren, Avdelningschef	2024-03-13